Rapla Maavalitsus

RAPLA MAAKONNAPLANEERING

RUUMILISE ARENGU ANALÜÜS

RAPLA 2015

Sisukord

SISSEJUHATUS.....2
1. PLANEERITAVA ALA LÜHIÜLEVAADE.....2
2. RAPLA MAAKONNA KÄSITLEMINE STRATEEGILISTES ARENGUDOKUMENTIDES JA UURINGUTES.....4
3. MAAKONNAPLANEERINGU ANALÜÜSIKAARDID.....19
4. RAPLAMAA RUUMILISE ARENGU PÕHIJOONED.....19

SISSEJUHATUS

Rapla maakonna ruumiline analüüs on läbi viidud Rapla maakonnaplaneeringu koostamise analüüsietapis, mis eelneb planeeringulahenduse välja töötamisele. Analüüsiga välja toodud trendid on sisendiks maakonna ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemiseks. Ruumilise arengu analüüsi eesmärk maakonnaplaneeringu koostamise juures on anda ülevaade planeeringuala ruumilise keskkonna eripärast nii Eesti kui rahvusvahelises kontekstis ning tulevikusuundumusi mõjutatavatest trendidest.

Analüüsi **esimeses osas** antakse lühiülevaade planeeritavast alast, vaadeldes üldisemalt Rapla maakonna asendit ja looduslikke tingimusi. Analüüsi **teises osas** toetutakse strateegilistele arengudokumentidele ja uuringutele ning tuuakse välja nende lõikes Raplamaa kontekstis olulised järeldused. **Kolmandas osas** antakse ülevaade Rapla maakonnaplaneeringu raames koostatud analüüsikaartidest teemade kaupa ja neil kajastatud andmetest. **Neljandas osas** kujundatakse eelnevalt läbi viidud analüüsi tulemuste põhjal kokkuvõtvalt olulisemad Rapla maakonna ruumilise arengu põhijooned, mis piirkondlike eripäradega arvestades annavad põhimõtted ja suunised ruumilise planeerimise läbiviimiseks.

Lähtudes Rapla maakonnaplaneeringu lähteseisukohtadest viiakse ruumiline analüüs läbi olemasolevaid aktuaalseid andmeallikaid ja uuringute tulemusi kasutades. Maakonna tasandi planeeringu koostamisel arvestatakse globaalseid arengutrende, Eesti arengut tervikuna suunavaid strateegilisi arengudokumente ning asjakohaseid statistilisi andmeid ja prognoose. Maakonnaplaneeringu ülesanne on suunata maakonna arengut selliselt, et on arvestatud üle-Eestiliste arengusuundumustega, kuid käsitledes neid Rapla maakonnale omases kontekstis.

1. PLANEERITAVA ALA LÜHIÜLEVAADE

Raplamaa ehk Rapla maakond asub Põhja- ja Kesk-Eesti aladel, hõlmates varasema Harjumaa lõunaosa, Läänemaa idapoolsed vallad, läänes Järvamaast Käru piirkonna ning lõunas Pärnumaast Lelle ümbruskonna alad. Raplamaa piirneb põhjas Harju, idas Järva, lõunas Pärnu ning läänes Lääne maakonnaga. Maakonnal pole mere- või välispiire.

Rapla maakonna pindala on 2 979,98 km2. See moodustab ligi 6,9 % Eesti maismaa-pindalast ja ligi 6,6 % kogupindalast (koos Võrtsjärve ja osaga Peipsi järvest). Oma suuruse poolest kuulub Rapla maakond keskmiste hulka (nii rahva arvult kui pindalalt 7. koht Eestis).
Rahvaarvult 34 148 (38 943 - 01.01.1998) on Rapla maakond Eestis üks väiksemaid (2,6% rahvastiku koguarvust). Rahvastiku tihedus Rapla maakonnas on väike – 11,5 in/km2, mis tingib kvaliteetsete elupaikade külluse. Hõredamalt on Eestis asustatud vaid Hiiumaa, Läänemaa, Saaremaa.

Rapla maakonnas on 1 linn (vallasisene linn Rapla), 3 alevit (Järvakandi, Kohila Märjamaa), 13 alevikku (Aespa, Alu, Eidapere, Hageri, Juuru, Kaerepere, Kaiu, Käru, Keava, Kehtna, Kuusiku, Lelle, Prillimäe) ja 264 küla.

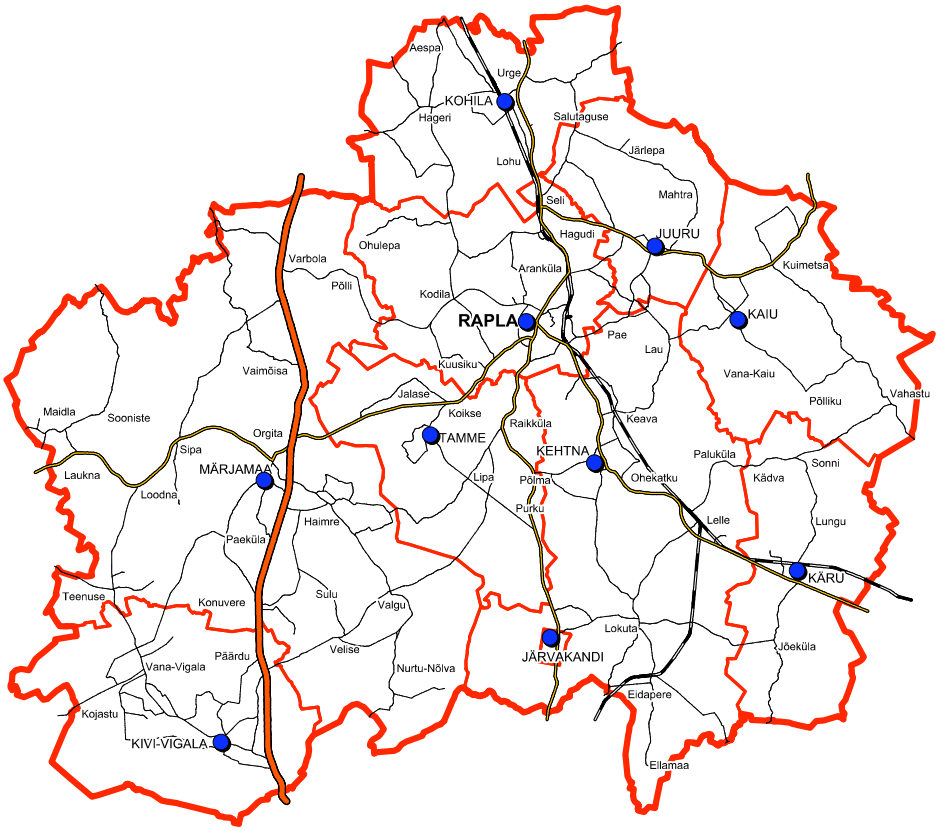

Maakonnas on 10 omavalitsust: Kaiu, Kehtna, Kohila, Käru, Juuru, Järvakandi Märjamaa, Raikküla, Rapla ja Vigala vald.
Maakonna asend riigi keskel pealinnaregioonis võimaldab kõikide teiste regioonide ja keskuste suhteliselt hõlpsat ning kiiret kättesaadavust töö ja kodu vahel liiklemisel, kaupade transpordil ja teenustega varustamisel.
Maakonnas paiknevad viljakad põllumaad, intensiivne põllumaade kasutus ja pika-ajalised tootmiskogemused võimaldavad põllumajandustootmisel konkurentsieelist võrreldes paljude teiste Eesti piirkondadega.

Maakonnas on hästi välja arendatud sotsiaalne infrastruktuur sh mitmekesine ning kvaliteetne haridusasutuste võrk. Kommunikatsioonide areng ja Tallinna lähedus tõstavad maakonna atraktiivsust eriti väärtusliku elukohana, aga ka investeerimiskohana.

Olulised maavarad maakonnas puuduvad. Samuti puudub maakonnas suurtööstus. Suuremad Raplamaa tööstusettevõtted liigituvad väike ja keskmise suurusega ettevõtete hulka. Maakonda läbivad rahvusvahelise tähtsusega Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica), maantee ja siseriikliku tähtsusega Tallinn-Rapla-Türi maantee ja Viljandi ning Pärnu raudtee.

Raplamaa loodust iseloomustavad suured sooalad ja tihedad metsad. Metsad katavad ligi pool, sood ja soostunud alad aga umbes kolmandikku maakonnast. Raplamaa asub suures osas paelavamaal. Põhja- ja keskosas võib leida viljakaid põlde ja suuri karstialasid, kuid Vigala kandis on pinnaseks tüse viirsavikiht. Raplamaa soodest saavad alguse kolme jõgikonna (Keila, Pärnu ja Kasari) seitse jõge.

2. RAPLA MAAKONNA KÄSITLEMINE STRATEEGILISTES ARENGUDOKUMENTIDES JA UURINGUTES

Üleriigiline planeering 2030[1]

Rapla maakonda käsitletakse kui väljapoole Tallinna lähitagamaad (linnapiirkonda) jäävat territooriumi, mille elujõulisuse määrab ühelt poolt pealinnaregiooni areng ja teiselt poolt maakonnakeskuse ja mõne suurema, oma tagamaa majandusliku vedajana toimiva keskuse edukus. Eduks ei piisa enam teenuste pakkumisest oma tagamaale – tähtsal kohal on spetsialiseerumine, võime leida oma koht riigi ja heal juhul ka rahvusvahelises tööjaotuses. Kohalikul oskusteabel põhineva spetsialiseerumise väljaarendamine ja ärakasutamine on väga oluline ning selleks tuleb mitmepoolsetes partnerlussuhetes (riik, omavalitsus, teadus- ja arendusasutused, eraettevõtjad jt) luua muu hulgas ka keskuste ruumilise planeerimise kaudu sobivad tingimused.

Eesti tervikliku asustuse arengu seisukohalt on vajalik siiski tasakaalustatud arengu säilimine, st et Tallinna mõju Eesti teiste regioonide konkurentsivõimele väheneks.

Vajalik on keskenduda asulatevaheliste horisontaalsete sidemete tugevdamisele ja elanike parema liikuvuse võimaldamisele. Juba praegu töötab enamus aktiivsest rahvastikust väljaspool oma koduomavalitsuse piire. Inimeste igapäevaste liikumisvajadustega arvestamine on asustuse kujundamise keskseid küsimusi.
Toimepiirkondade sisene sidusus on elu- ja töökohtade kokkusobitamise, inimeste tihedama suhtluse, kohaliku majanduse elavdamise, laialdasemate vaba aja veetmise ja õppimise võimaluste eelduseks. Tänu sellele suureneb elanike töö- ja elukohavalik, ettevõtetele on kättesaadav arvukam ja mitmekesisem tööjõud. Tugevama sidususe korral on võimalik toimepiirkondi laiendada. Suuremad toimepiirkonnad aitavad vähendada ääremaastumisriskiga ja ääremaaliste piirkondade hulka (vt joonis).

[1] Üleriigiline planeering 2030+. Kehtestatud Vabariigi Valitsuse 30.08.2012. aasta korraldusega nr 368.

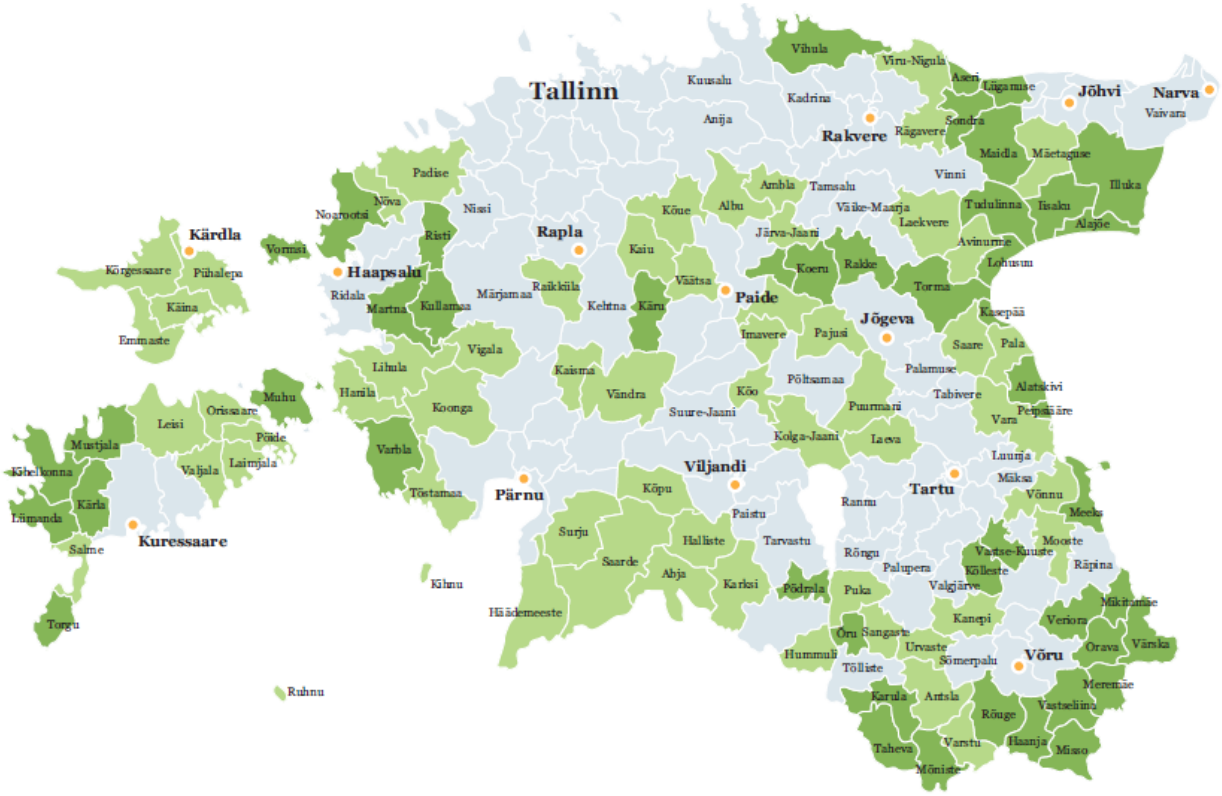

Kaart. *Eesti ääremaalised (tumerohelised) ja ääremaastumisriskiga (helerohelised) omavalitsused. Kaardil nimetatud mitteääremaalistes (helesinistes) valdades on keskusega nõrgalt seotud külade rühmad*
(inimvara raport: http://www.kogu.ee/public/ Eestinimvara_Raport_IVAR.pdf).

Tulevikus ei ole toimepiirkonna keskuseks enam mitte linn ise, vaid linnapiirkond, mis haarab endasse nii keskuse (ühe või mitu) kui ka sellega tihedalt seotud satelliitasulad ja lähialad, kus potentsiaalselt liigub iga päev 50% töötajatest. Selliseid linnapiirkondi võiks 2030. aastal Eestis olla 15 sh Rapla.

Üheltpoolt jätkub ka Raplamaal Eestile omase trendina noorte väljaränne suurematesse linnadesse, enim Tallinna suunas, teisalt kasvab aga ka nende inimeste hulk, kes asuvad pealinnast elama Raplamaa erinevatesse piirkondadesse, säilitades sealjuures sideme Tallinnaga.

Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020[2]

Tänu pealinnapiirkonna hoogsale arengule on Raplamaal võimalik osa saada riigi soodsaimas arenguseisundis oleva regiooni eelistest, seda suuresti tänu Eesti peamise kasvukeskuse ja rahvusvahelise värava olemasolule, mis on kogu regiooni ulatuses aeg-ruumiliselt võrdlemisi hästi ligipääsetav. Seetõttu on regioonis tervikuna võimalik saada osa mitmekesisematest töö-, teenuste tarbimise ja eneseteostuse võimalustest, mille tulemuseks on omakorda kõrgemalt haritud ja kvalifitseeritud tööealine elanikkond, mitmekülgsem ja kõrgemat lisandväärtust loov majandustegevus ning soodsam demograafiline perspektiiv võrreldes ülejäänud Eestiga.

[2] Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020. Siseministeerium, 2014.

Samas on regiooni üks spetsiifiline probleem see, et väljaspool pealinnapiirkonda paiknevad piirkonnad sõltuvad liialt pealinnaregioonis pakutavatest töökohtadest ja teenustest. See väljendub ülemäärases regioonisiseses liikumisvajaduses ja selle rahuldamisega seotud väljakutsetes (ühistransport ja teedevõrk).

Regiooni spetsiifilised arenguprobleemid on seotud ka suurte kontrastidega siserändes ja muude toimepiirkondade keskuste nõrgenemisega pealinnaregiooni mõjupiirkonnas. See pärsib kestliku arenguvõime eelduseid regiooni mitmetes osades.

Statistikaameti raport. Toimepiirkondade määratlemine[3]

Rapla maakonna territooriumil asub kolm toimepiirkonda. Suurim neist on Rapla, mille rahvaarv on 14 510 elanikku. Rapla erineb teistest maakonnakeskustest selle poolest, et linna ümber ei teki tugevat linnastut, vaid suurem osa Raplaga seotud kante kuulub keskuse siirdevööndisse. Põhjuseks on siin Tallinna tugev mõju – palju kantides hõivatuid liigub tööle pealinna. Rapla kõrval on väiksema kohaliku toimepiirkonnana oluline veel Märjamaa (6054 elanikku). Peaaegu pool maakonna territooriumist jääb Tallinna mõjualasse. Kõige tugevamalt on Tallinnaga seotud Kohila ümbrus. Hageri, Hagudi, Kohila, Härgla ja Rabivere kandid on pealinna lähivööndi osad.

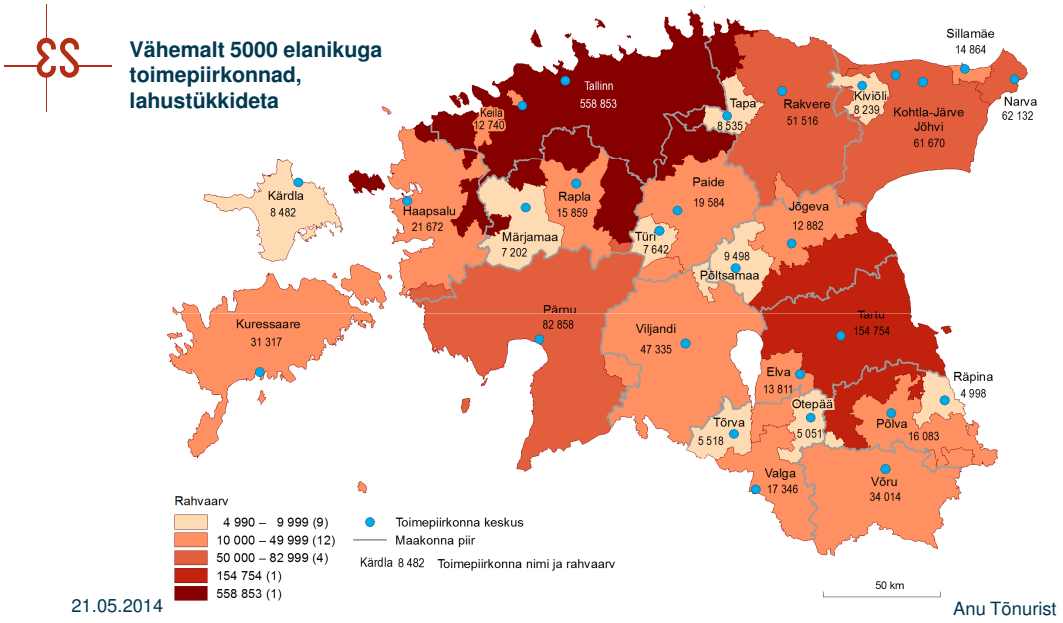

Kaart. *5000 elanikuga toimepiirkonnad*

Tallinn on oluliseks pendelrände sihtkohaks Raplamaa lõunaosas asuvatele kantidele: Kivi-Vigala, Eidapere-Lokuta, Valgu kantidele ja Järvakandi alevile.

[3] Statistikaamet 2014

Eraldi tuleb käsitleda Rapla maakonna territooriumil asuvat Tallinna toimepiirkonda. Kuigi sealsete kantide hõivatud liiguvad tööalaselt Tallinna poole, käivad lapsed koolis oma maakonnas asuvates koolides: Rapla linnas. Seega kui toimepiirkonnad peaks määrama haridusrändemustrite järgi, siis ei kuuluks Kaiu, Kädva, Käru ja Lelle kandid Raplamaal Tallinna toimepiirkonda.
Õpirände suundumused näitavad väikeste keskuste olulisust, tõstes esile asulad, mis töörände seisukohalt tõmbekeskuseks ei sobinud, kuid kus asuv gümnaasium kasvatab sealset päevarahvastikku olulisel määral. Haridusrände põhjal eristunud väiksemad keskused võiksid olla aluseks teeninduskeskuste defineerimisele mitmetasandilises keskus-tagamaa süsteemis.

Arengustrateegia "Raplamaa aastani 2027"[4]

Üldised strateegilised eesmärgid Rapla maakonna tasakaalustatud ruumimustri saavutamiseks on maakonna arengustrateegiast tulenevalt alljärgnevad:

- Maakonna asustusstruktuur on ruumiliselt tasakaalustatud multifunktsionaalsete tõmbekeskuste (Rapla, Kohila, Märjamaa, Järvakandi) kaudu. Nimetatud tõmbekeskused paiknevad maakonnas geograafiliselt suhteliselt ühtlaselt, kattes oma mõjupiirkondadega peaaegu kogu maakonna territooriumi. Lisaks asuvad Järvakandi, Rapla ja Kohila ühel joonel maakonna olulisemas arengukoridoris. Arvestades vahemaid moodustavad nad samuti loogilise süsteemi koos naabermaakondades asuvate keskustega.
- Planeerimis- ja ehitustegevus lähtub inimeste tegelikust liikumisest, asustusstruktuurist, demograafilisest situatsioonist, äri ja tootmise potentsiaalist ning on kooskõlas säästva arengu põhimõtetega;
- Maakonna majandustegevus on säästlikkusele ning innovatsioonile orienteeritud ning keskkond atraktiivne nii kodanikele, külastajatele, investoritele kui oskustööjõule;
- Mitmekesine peamiselt väikeettevõtetest koosnev maamajandus. Pealinnaregiooni lähedusest tingitult on maakonnale olulised majandusvaldkonnad ka turism (roheline puhkus), kaubandus ja mitmesugused isiku-teeninduse valdkonnad;
- Töökohad, teenused ja rahvastik on tänasest enam koondunud maakonnakeskusesse ja teistesse maakonna suurematesse asulatesse. Arenevad Rapla – Kohila arengu-vööndi ja Märjamaa arengusõlme ettevõtted ja infrastruktuur;
- Kasvanud ühenduskiirused ja elanike mobiilsus on sidunud Tallinna ja maakonna keskused ning maa-asustuse. Pendelränne ja kaugtöö võimaldavad paljude inimeste jaoks ühitada maaelu töökohaga pealinnas;
- Kõigil maakonna elanikel on sõltumata elukohast elamisväärne elukeskkond, ligipääs teenustele ja sobivatele töökohtadele ning meelepärasele tegevusele. Maaelu koos hea e-ligipääsetavuse ja paindlike ühendusvõimalustega pakub turvalist, puhast ja avatud elukeskkonda, hariduse ja tervislike eluviiside väärtustamist.
- Roheline elukeskkond: miljööväärtuslikel aladel säilitatakse ökoloogiline mitmekesisus ja need pakuvad maakonna elanikele ja külalistele laialdasi rekreatsioonivõimalusi;
- Riikliku teedevõrgu osana on väljaarendatud terviklik magistraalide ja kogujateede võrk, mis vastab maakonna multifunktsionaalsete keskuste ja ettevõtlusalade vajadustele;
- TEN-T (Trans-European Transport Network) võrku kuuluva Euroopa laiusel Rail Baltica raudteetrassi valmimisega ja Rapla peatuse väljaehitamisega kasvab maakonnakeskuse tähtsus oluliste teede sõlmpunktina;
- Reisirongiliikluse osakaal maakonna maanteeliikluse suhtes on kasvanud: regionaalrongiliikluse käivitamine Rail Baltica trassil ja vastavate peatuste loomine parandab oluliselt lisaks Raplale ka Järvakandi ja Kohila keskuste arengutingimusi ja ühendusi Tallinna, Pärnu ja Riiaga;
- Rapla maakond on pealinnaregiooni kui Eesti arengu vedaja rolli toetav maakond ja võrdväärne osaline KeskLäänemere arenguvööndi (Stockholm, TallinnHelsingi, St Peterburg) rahvusvahelise konkurentsivõime kujundamisel.

[4] Rapla Maavalitsus 2014

Pilte rahvaloendusest[5]

Rahvastiku raskuskese on kõigi asustatud punktide elanike arvuga kaalutud ruumiline keskväärtus. Kui raskuskeskme asukoht on ajas muutunud, on rahvastiku paiknemises (punktimustri tiheduses) toimunud muutused. Kui raskuskeskme asukohas muutusi ei ole või on muutus minimaalne, võib rahvastik olla ümber paiknenud ka nii, et ümberpaiknemised tasakaalustavad üksteist.
Rahvastiku raskuskeset saab arvutada väga erinevate näitajate ja ruumiliste üksuste (nt vald, maakond jne) kohta. Rahvastiku paiknemisega seotud nähtuste uurimisel ei ole raskuskeskme asukohal tähtsust – väärtus ja sisu tekivad alles siis, kui võrrelda seda teiste raskuskeskmetega, mis võivad olla leitud teistest tingimustest lähtuvalt (teisel ajal, teise näitaja kohta või teistest ruumilistest üksustest lähtuvalt) (Rannama 2006).

Aastate 2000–2011 jooksul on Eesti rahvastiku raskuskese nihkunud 4,5 km loode suunas, mis viitab rahvastiku ümberpaiknemise üldisele trendile – Tallinna ja selle tagamaa elanike osatähtsuse kasvule. Maakondade rahvastiku raskuskeskmete paiknemises ei ole suuri muutusi toimunud. Kõige suurem muutus on aset leidnud Rapla maakonnas, kus 2011. aasta rahvastiku raskuskese on nihkunud umbes 2 km põhja suunas, mis viitab Kohila valla rahvaarvu kasvule.

Hõivemäär oli kõrgeim Harju, Tartu, Rapla ja Saare maakonnas, madalaim Põlva, Valga ja Ida-Viru maakonnas.

Kahes kolmandikus Eesti maakondadest on viljakast east väljunud naised sünnitanud nii palju lapsi, et lõpetatud sündimuskordaja ulatub taastetasemeni, ja ka praegu seal elavad naised on sündide arvult selle taseme lähedal. Probleemsed on vaid Harjumaa koos Tallinnaga, kus sündide arv jääb oluliselt alla taastetaseme, samuti ka Tartumaa ja Ida-Virumaa. Paradoksaalsel kombel on just Harjumaa ja Tartumaa piirkonnad, kus iive on olnud positiivne – kuid seda põhjustab mitte sündide suur arv naise kohta, vaid elanikkonna soodus vanusstruktuur. Suurlinnade vähelapseliste peredega võrreldes on märksa rohkem lapsi ka linnalähedastes asumites, kus elavad väga kõrge haridustasemega naised ja kus elanikkond kasvab.
Niisiis võib kokkuvõttes kinnitada, et suures osas Eestimaast ei ole peamine probleem see, et naised vähe sünnitavad, vaid see, et naised sealt lahkuvad. Elama asumine suurematesse linnadesse – Tartusse ja Tallinna – tähendab üldiselt seda, et osa lastest jääb sündimata. Veelgi halvem on rahvastikuarengu mõttes see, kui naine üldse Eestist lahkub.

Enamikul maakondadest on üks või mitu majandusharu, mille tööhõive poolest ta teiste seast esile tõuseb. Tallinnas ja Harjumaal töötab rohkesti inimesi kaubanduses, info ja side alal, finantssektoris, kutse-, teadus- ja tehnikaalastes tegevustes, majutuses ja toitlustuses ning kultuurisektoris. Tartumaa töötajad leiavad enam rakendust hariduse, tervishoiu, info ja side, kutse-, teadus- ja tehnikaalaste tegevuste alal ning samuti kultuurisektoris. Ida-Virumaale on omased mäetööstus ja töötlev tööstus. Hiiumaal on suur transpordisektoris töötajate osatähtsus. Jõgevamaale on omane primaarsektor, Järva-, Pärnu- ning Raplamaa elanikud teenivad enam elatist ehituses. Lääne-Virumaal on teiste maakondadega võrreldes suurim töötlevas tööstuses töötajate osatähtsus. Põlvamaa elanikest töötab suhteliselt suur osa tervishoiu ja hoolekande alal. Saarlaste tööhõives on iseloomulikud majutus ja toitlustus ning ehitus. Viljandi maakonnas on suhteliselt enam hõivatuid tööstuses ning kultuuri alal, Valgamaal samuti tööstuses. Võrumaal on enam töötajaid avaliku halduse ning hariduse alal.

Teistest suhteliselt enam ettevõtjaid on Hiiu, Pärnu, Saare ja Rapla maakonna elanike hulgas ning vähem Ida-Virumaal.

[5] Statistikaameti väljaanne 2013

Rahva ja eluruumide loendus 2011[6]

Raplamaa on üsna uus maakond, mis moodustati pärast II maailmasõda põhiliselt Läänemaa ja Harjumaa valdadest. Niihästi pindala (2980 km2 ehk 7% Eesti pindalast) kui ka rahvaarvu (34 914 elanikku ehk 2,7% Eesti rahvastikust) poolest kuulub Raplamaa Eesti keskmiste hulka, kuid asustus on siin Eesti hõredamaid – 12 inimest ruutkilomeetril. Maakonna rahvastiku paiknemine on esitatud joonisel.

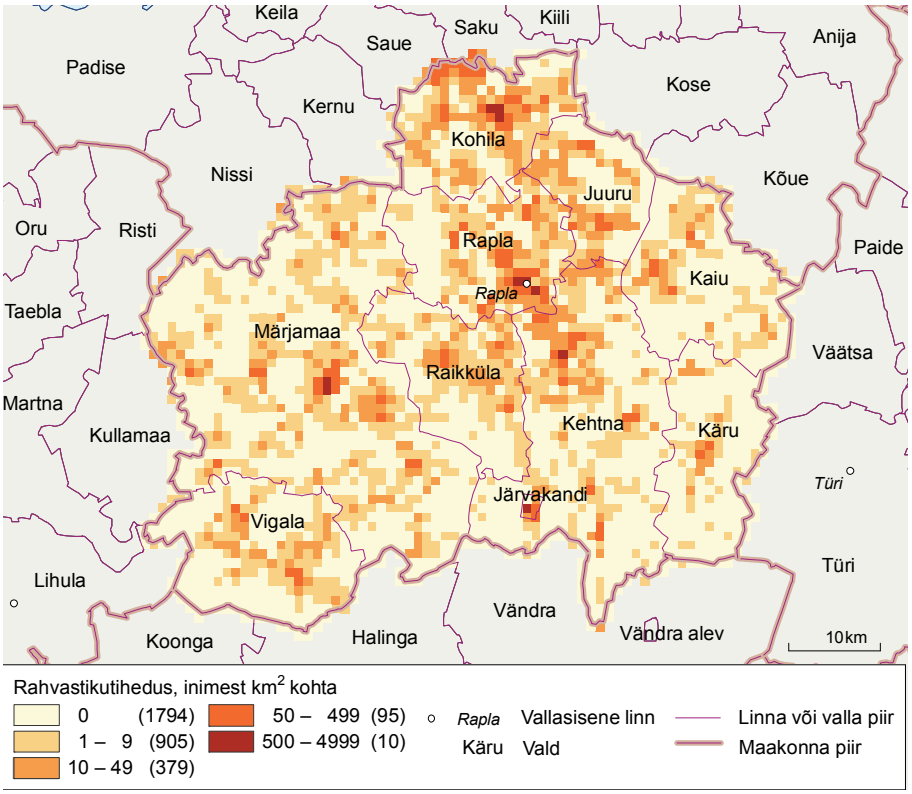

Kaart. *Rapla maakonna rahvastiku paiknemine, 31.12.2011*

Raplamaa eripära on see, et maakonnas ei ole ühtegi linna. Maakonnakeskus Rapla on vallasisene linn, kus elab vaid 15% maakonna elanikest. Seega on Raplamaa kõige maalisema elanikkonnaga maakond. Ometi on Raplamaa elanike hulk loendustevahelisel ajal vähenenud vaid 1%, see on maakondades paremaid tulemusi.

Töörände poolest on Raplamaa kõigi Eesti maakondade hulgas eriline – selle maakonna hõivatutest töötab oma maakonnas vaid 57%, Tallinnas ja mujal Harjumaal kokku aga üle veerandi hõivatutest. See annabki aluse väita, et Põhja-Raplamaa on kujunenud Tallinna „eeslinnaks“ sarnaselt Harjumaal paiknevatele Tallinna lähivaldadele. Vigala ja Järvakandi rahvas käib tööle ka Pärnumaale. Välismaal töötab Rapla hõivatutest üle 5%

[6] Statistikaamet. Ülevaade maakondade rahvastikust

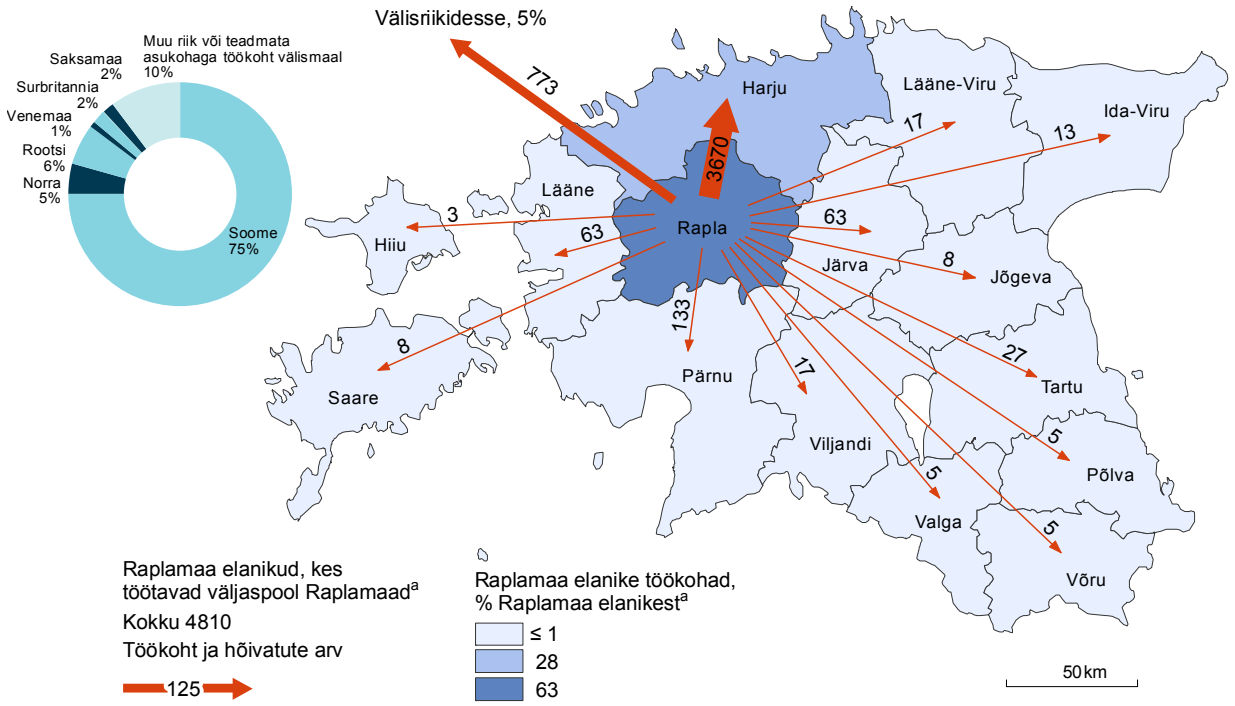

[a] Arvestatud ei ole kindla aadressita ja teadmata asukohaga töökohti. 8180 inimese elu- ja töökoht on Raplamaal.

Kaart. *Rapla maakonna elanike tööränne Eesti maakondadesse ja välismaale, 31.12.2011*

Eesti piirkondlik areng 2013[7]

SKP loomisel on võtmetähtsusega Eestis tegutsevad ettevõtted, nende arv, jätkusuutlikkus ning võimekus oma tegevust tõhustada. Eestis on arvukalt ettevõtteid: 2012. aastal oli nende arv mittetulundusühinguid arvesse võtmata ligi 109 000 (kuulusid statistilisse profiili ehk moodustasid

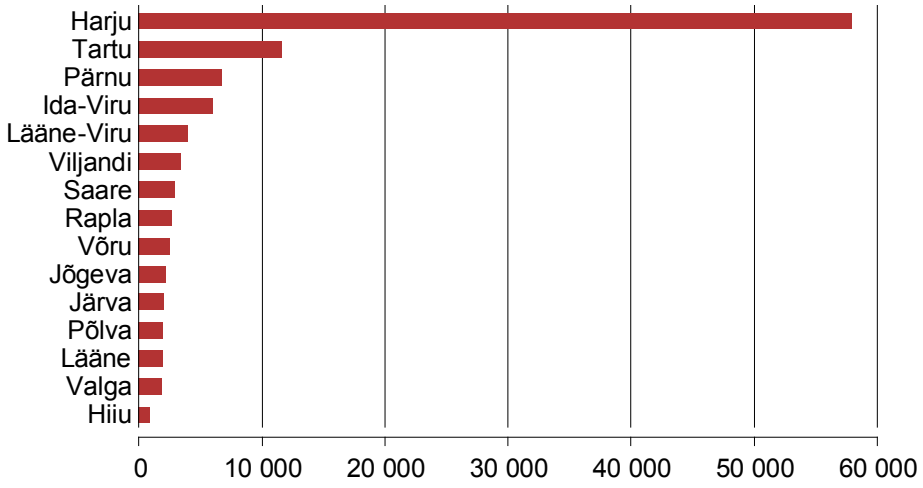

Joonis. *Ettevõtete arv maakonna järgi, 2012*

[7] Statistikaamet. Eesti piirkondlik areng 2013

majanduslikult aktiivsete üksuste kogumi). Nii nagu Harju maakond andis üle poole SKP-st, nii paiknes ka üle poole ettevõtetest – ligi 60 000 – Harju maakonnas. Järgnesid Tartu, Pärnu ning Ida-Viru, Lääne-Viru, Viljandi, Saare ja Rapla maakond (vt joonis all).

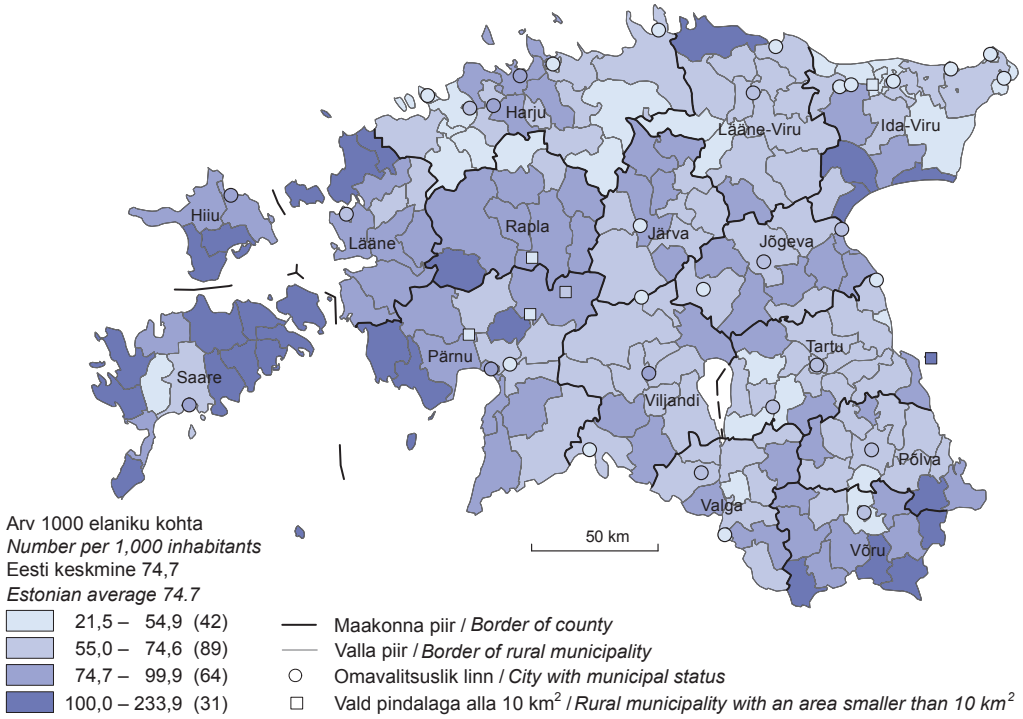

Kaart. *Äriühingud, 2011.*

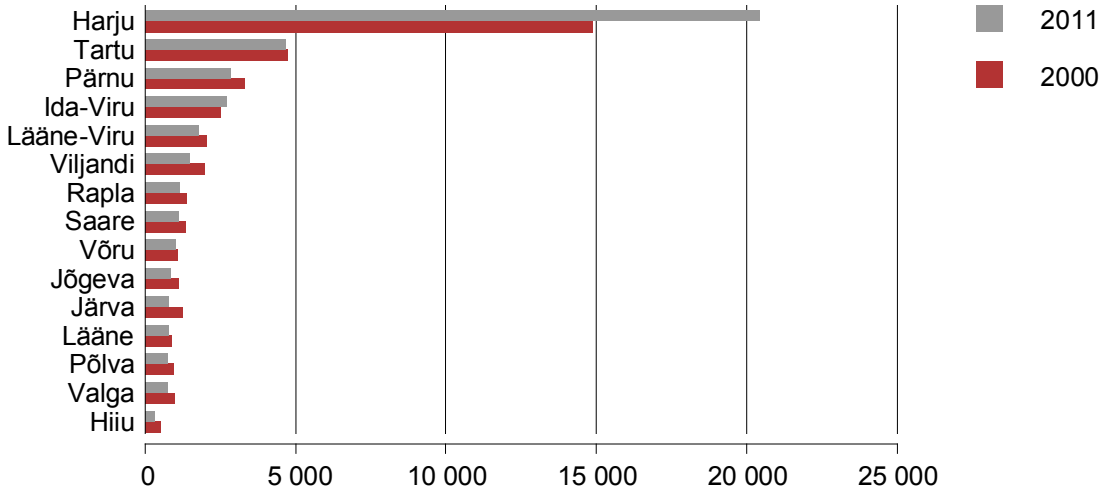

[a] Sisaldab ka üksikettevõtjate arvu.

[a] *Includes self-employed persons.*

Joonis. *Ettevõtlusega hõivatud inimeste arva maakonna järgi, 31.03.2000, 31.12.2011*

Mitte üheski maakonnas ei ületanud ettevõtjate osatähtsus majanduslikult aktiivsete seas kümmet protsenti ning suuri erinevusi maakondade vahel tegelikult polnud. Vahemikus 7–8% oli ettevõtjaid

Hiiu, Saare, Pärnu, Rapla ja Viljandi maakonnas. Harju ja Võru maakonnas jäi nende osatähtsus napilt alla 7% (*vt joonis ülal*)

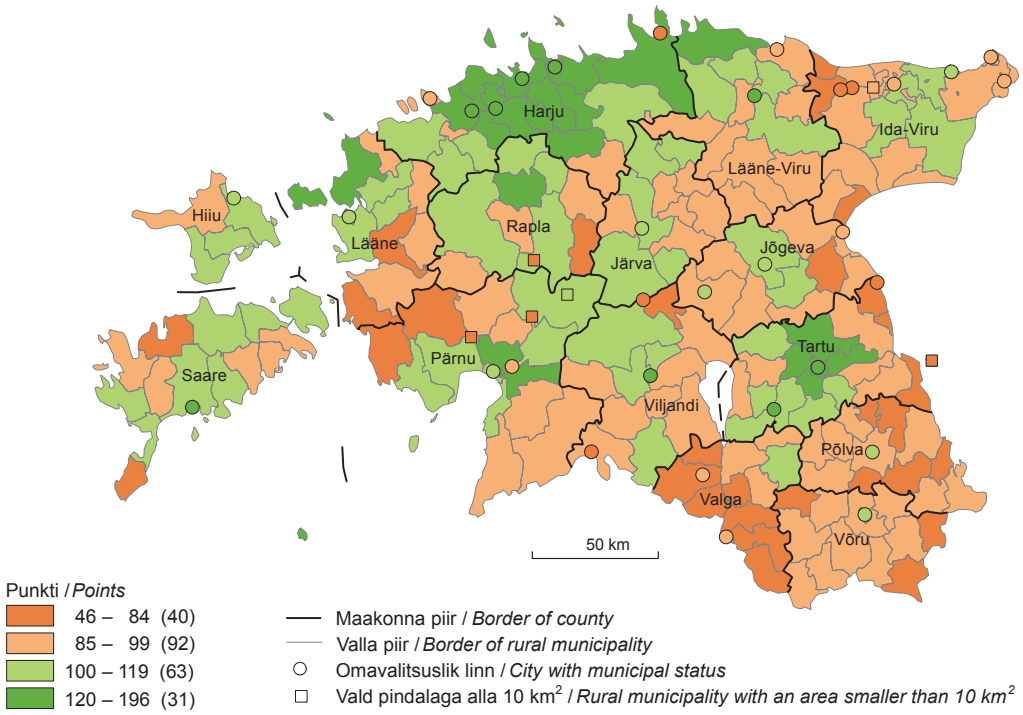

Omavalitsusüksuse elujõulisuse indeks jagab Eesti üsna selgelt kaheks: elujõulisem Põhja-, Lääne- ja osa Kesk-Eestist ning vähem elujõuline Ida-, Kagu- ja Lõuna-Eesti. Elujõulisemas Eestimaa osas moodustab vähemelujõulise erandi osast Lääne- ja osast Pärnumaast moodustuv piirkond. Vähem elujõulises osas on positiivne erand Tartu oma tagamaaga, samuti osa Ida-Virumaast. Eesti omavalitsusüksuste elujõulisuse äärmused on Põhja-Eesti ja Kagu-Eesti. Erinevus nende kahe piirkonna vahel on väga suur.

Kui demograafiline tööturusurveindeks puudutab eelkõige tulevikus toimuvat, siis majanduslik aktiivsus, hõive ning töötuse määr näitavad praeguseid arenguid. Tööhõive määr (töötavate inimeste osatähtsus vanuserühmas 15–74) oli 2012. aastal kõrgeim Harju maakonnas (67,7%), teistes maakondades jäi see palju madalamaks. Harju maakonnale järgnesid Järva (63%) ning Rapla maakond (62,2%).

Kõrgharidus annab paremad teenimisvõimalused kõigis maakondades, kuid näiteks Rapla maakonnas töötaval kõrgharidusega inimesel on keskmiselt väiksemad teenimisvõimalused kui kõrgharidust omaval töötajal Harju maakonnas.

Uuring era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes[8]

IV tasandi teenuskeskused

Raplamaal on üks kriteeriumitele vastav 4. tasandi teenuskeskus - Rapla linn. Rapla 4. tasandi teenuskeskuse rahuldava kättesaadavuse piirkonda (kuni 40 km, 60 min ühistranspordiga) kuulub 42 paikkonda, mis kõik asuvad Rapla maakonnas. Regionaalsete teenuste rahuldava

[8] Taru Ülikooli sotsiaalteaduslike uuringute keskus RAKE, 2015

kättesaadavuse piirkonnast välja jääb Vigala paikkond. Teenuspiirkonna elanike arv ning teiste sama teenuskeskuste mõju arvestav potentsiaalne kliendibaas on piisav 4. tasandi teenuskeskuse rolli jätkusuutlikuks täitmiseks aastani 2030. Lisaks kuuluvad 4 Raplamaa paikkonda (Kohila alev, Kohila, Hageri, Salutaguse) Tallinna kui 4. tasandi teenuskeskuse rahuldava kättesaadavuse piirkonda.
Piirkonnas on olemas enamuse olulisemate regionaalsete teenuste osutamiseks vajalik taristu - piirkonnakeskuses maakonnahaigla, (riigi)gümnaasium, maakonnaraamatukogu, maakondlik kultuurikeskus, pangakontor, linnasisene tervisespordikeskus (spordihoone ja terviserajad); mujal piirkonnas jätkuvat arendamist nõudev maakondlik tervisespordikeskus (Palukülas) ja kutsekool (Kehtna). Võistlusteks sobiva rajakattega staadion asub Kohilas, Rapla staadion on amortiseerunud.

III tasandi teenuskeskused

Raplamaal on kolm kliendibaasi kriteeriumitele vastavat 3. tasandi teenuskeskust – lisaks Rapla linnale, mis 4. tasandi keskusena täidab vajadusel ka kõigi madalamate tasemete keskuste rolli, ka Kohila ja Märjamaa alevid. Lisaks kuuluvad Raplamaa paikkondadest Türi 3. taseme teenuspiirkonda Käru ja Vahastu paikkonnad, Kose piirkonda Kuimetsa paikkond ning Vändra piirkonda Kullimaa paikkond.
Rapla linna 3. tasandi teenuskeskuse teenuste rahuldava kättesaadavuse piirkonda (kuni 27 km, 45 min ühistranspordiga) kuulub 31 paikkonda (kõik Raplamaal), Märjamaa piirkonda 13 (sh Läänemaa Koluvere paikkond) ja Kohila piirkonda 8 paikkonda (sh Harjumaa Kiisa-Kurtna paikkond). Keskuste tagamaad kattuvad omavahel, kuid sellest hoolimata on kõik kolm keskust kliendibaasile tuginedes võimelised jätkusuutlikult täitma 3. tasandi teenuskeskuste rolli – osutama elanikele kõiki kohalikke teenuseid, sealhulgas kvaliteetteenuseid.

II tasandi teenuskeskused

Raplamaa on kuus kliendibaasi kriteeriumitele vastavat 2. tasandi paikkonda või nende seostatud kogumit. Lisaks 3. tasandi keskustele veel Hageri, Järvakandi ja Kehtna. Kuivõrd Hageri paikkonda on ühendatud nii väiksem kihelkonnakeskus Hageri kui ka Aespa suvilarajoonist välja kujunenud suurema elanike arvuga tiheasustusala, siis ei ole teenuskeskuste tasandi määramisel mõistlik lähtuda paikkonna summaarsest elanike arvust. Teenuste kättesaadavuse tagamisel on oluline mõlemas paikkonnas tagada sagedasti kasutatavate teenuste olemasolu 1. tasandi teenuskeskuse mahus (põhikooli I-II kooliaste, lasteaed, isetegevuse ja sportimisvõimalused vaba aja keskuses). Ülejäänud kohalikud põhiteenuste kättesaadavus tagatakse lähedal paiknevates kõrgema tasandi keskustes – Kohilas ja Kiisa-Kurtnas.
Kaugusekriteeriumist lähtuvalt on vaja täiendavaks 2. tasandi piirkonnaks Raplamaal määrata Vigala piirkond, kus keskuse rolli täidab eelkõige Kivi-Vigala, ning Kaiu. Kriteeriumilähedase kliendibaasi alusel määratakse 2. tasandi keskuseks ka Juuru, kellel on asendist tulenevalt realiseerimata potentsiaali Kaiu-Kuimetsa paikkondade jaoks vähemalt osaliselt keskuse funktsioonide täitmiseks.
Valdav osa kohalikest põhiteenustest on 2. tasandi teenuskeskusteks määratud asulates elanikele hästi kättesaadavad. Olulisteks arenguvajadusteks on noortekeskus Juurus ja Kaius ning eakate päevakeskuse taristu Juurus, Järvakandis, Kehtnas ja Vigalas.

I tasandi teenuskeskused

Lisaks täidab Raplamaal 1. taseme teenuskeskuse kliendibaasi kriteeriumi 25 paikkonda või nende omavahel seotud väiksemat kooslust. Neist teenuste rahuldava kättesaadavuse tagamiseks Raplamaal on olulised 9 keskust, mille kliendibaasi suurus (Hageri/Aespa, Alu, Sipa, Raikküla, Valtu), kaugus teistest keskustest (Varbola ja Käru) või nende kahe teguri kombinatsioon (Valgu, Hagudi ja Kabala (Tamme asula)) muudab vajalikuks ja põhjendatuks sageli kasutatavate kohalike põhiteenuste (põhihariduse I-II kooliaste, lasteaed, isetegevus ja kehakultuur vaba aja keskuses) osutamise neis. Harvemini kasutatavate kohalike teenuste kättesaadavus on nende piirkondade elanikele tagatud lähimas 2. tasandi teenuskeskuses.

Sagedamini kasutatavad kohalikud põhi- ja lihtteenustest on kõigis piirkondades olemas kauplus, lasteaed ja raamatukogu. Mitmetest keskustes ei ole noortekeskust või noortetuba, rahvamaja ja spordisaali. Algkooliklassid puuduvad Sipal.

Statistikaameti rahvastiku prognoos 2040 aastani[9] (aluseks 1. jaanuari 2012. aasta rahvaarv)

Prognoosi järgi väheneb Rapla maakonna rahvastik 2040. aastaks tänasega võrreldes ligi 5000 inimese võrra ehk keskmiselt 0,58% aastas.
Ühtlasi näitas prognoos, et Eestis tervikuna kahaneb rahvaarv negatiivse iibe ja väljarände tõttu sama ajaperioodi jooksul 125 000 inimese võrra (9,5%).

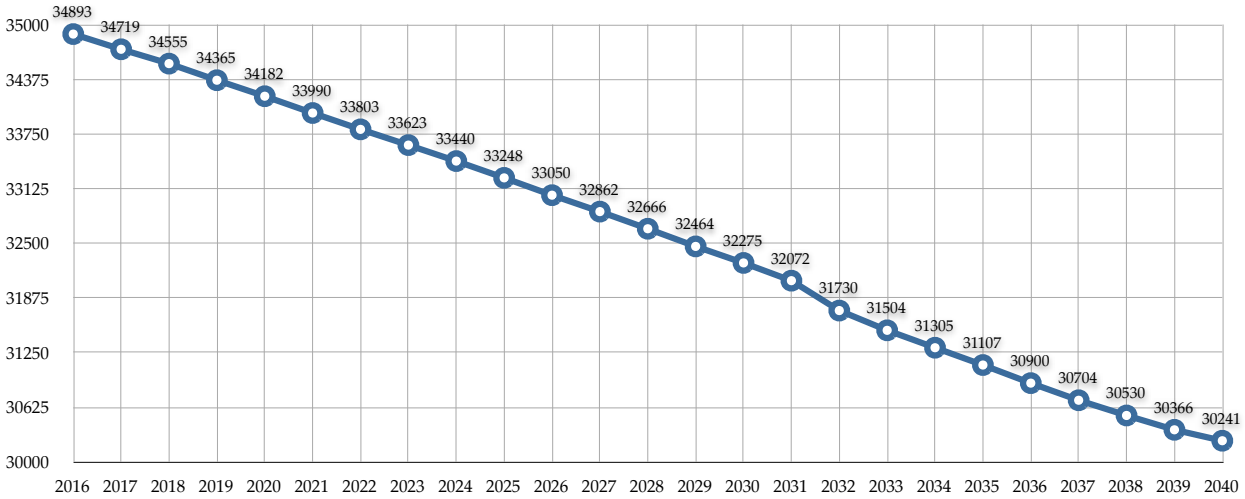

Rahvastiku areng[10]

Analüüsis on Eesti asustussüsteem jaotatud hierarhiliselt pealinnaregiooniks ning regioonikeskuste (Tartu, Pärnu ja Ida-Viru linnade regioonid agregeeritult) ja maakonnakeskuste linnaregioonideks (kõik teised maakonnakeskuste linnaregioonid kokku liidetuna) ning maakondade äärealadeks (linnaregioonidest väljaspool asuvad vallad ja perifeerse asukohaga väikelinnad). Linnaregioon on defineeritud keskuslinnast ja selle tagamaast moodustuva ühtse tööturuareaalina. 2011. aasta haldusjaotuse järgsed linna ümbruse omavalitsusüksused (eeslinnalised vallad ja linnaga seotud satelliitlinnad), mille töötavast rahvastikust vähemalt 30% käis iga päev tööl vastavas keskuslinnas, on loetud selle linna tagamaa osaks.
Igas maakonnas eraldi saab selle jaotuse järgi eristada maakonnasisest asustussüsteemi – keskuslinna, linna tagamaad ja perifeerset maakonna ääreala. Tallinna tagamaa ulatub üle Harju maakonna piiri Raplamaale Kohila valda. Rapla linnaregiooni keskuslinnana on käsitletud Raplat (vallasisene linn). Ehkki Rapla linna tagamaalt (linnast välja jääva valla aladelt) käis linnas tööl veidi alla 30 protsendi (29%) töötajatest, on otsustatud erandina lugeda ka Rapla kui

[9] Prognoositav rahvaarv vanuse ja soo järgi aastani 2040. Statistika andmebaas/Rahvastik/Rahvastikunäitajad ja koosseis. www.stat.ee Rahvastikuprognoosi arvutamine põhineb sündimuse, suremuse ja rände mudelitel, mille aluseks võeti 2012. aasta täpsustatud andmed ja on eeldatud, et viimaste aastate rahvastikutrendid jätkuvad.

[10] Statistikaamet, 2015

maakonnakeskus keskuslinnade hulka. Sellega on osaliselt korrigeeritud 2011. aastal kehtinud ametlikku haldusjaotust, et valitud perioode korrektsemalt võrrelda.

Aastatel 1989–2000 iseloomustas eeslinnastumine kõiki linnaregioone peale Valga. Kümme aastat hiljem võitis ka Valga tagamaa Valga linna arvelt ränderahvastikku. Kuigi haldusreformi tulemusena on Rapla linn ja vald ühinenud, on aegrea jälgimiseks eristatud Rapla maakonnas keskuslinnana vallasisene linn, mille tagamaa moodustas ülejäänud Rapla vald. Ilmselt Tallinna mõjul on Rapla tagamaa rändesaldo muutunud aja jooksul keskuslinna suhtes negatiivseks. Maakondade äärealadest olid esimesel perioodil positiivse saldoga Harju- ja Tartumaa ning ka Ida-Viru, Võru ja Rapla maakonna kaugemad äärealad.

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030

Seoses ehitustegevuse ja teede rekonstrueerimisega, on kasvanud nõudlus ehitusmaavarade, eriti pae, kruusa ja liiva osas, ületades kohati kaevandamise võimalusi. Ehitusmaavarade varu kasutamist takistab linnalähedaste maardlate täisehitamine ja elanikkonna vastuseis kaevandamisele. Sellest tulenevalt otsitakse maardlaid asumitest kaugemal, kuid seal võib kaevandamine olla välistatud sotsiaalpoliitiliste piirangute tõttu (omavalitsuse vastuseis seab kaevandamisele keelu) või kaevandamine võib hakata mõjutama looduskaitse- ja -hoiualasid ning -objekte. Keskkonnasõbraliku kaevandamise tagamiseks tuleb keskkonnamõjude leevendavate meetmete kõrval pöörata olulisemalt enam tähelepanu pikaajaliste riiklike arengukavade koostamisele, kus on käsitletud maapõueressursside optimaalset kasutamis.

Metsandusliku maakasutuse konkurentsivõime teiste maakasutusviisidega võrreldes on nõrgenemas (seda soodustavad põllumajandustoetused, poollooduslike koosluste säilitamise toetused, elamuehituse ja tööstuse laienemine). Seega võib oodata metsamaa pindala kasvu aeglustumist ja on ka oht, et tulevikus metsamaa pindala väheneb. Metsaomanike majandushuvid sunnivad kasutama tulundusmetsi üha intensiivsemalt ja säilitama raiemahtude kõrget taset. Suuremat rõhku tuleb pöörata metsade kaitsmisele, ohustatud elupaikade kaitsele ning võimalikult mitmekesiste metsade säilitamisele.

Maakasutuse polariseerumine: osa maast on kasutamata, teise osa kasutamisintensiivsus (kasutatud tehnoloogiat ha kohta) on liiga suur.
Uute teede (sh raudtee) ja kommunikatsioonivõrkude rajamisega suureneb loodusmaastike fragmenteeritus, mis toob kaasa loomade rändeteede tõkestamine liiklusmagistraalidega.

Kasutusest väljas oleva põllumajandusmaa ressurss, struktuur ja paiknemine[11]

Vaadeldes põllumajandusmaade paiknemist maakonna täpsusastmega võib maakonnad jagada vastavalt kasutamata põllumajandusmaa ressursile neljaks grupiks:
- Üle 30% vaba ressursiga maakonnad: Hiiu- ja Saare maakond, Ida-Viru maakond ja Harjumaa ehk saared, Kirde-Eesti ja suurima tõmbekeskuse Tallinna vahetu ümbrus;
- 25 – 30% vaba ressurssi: Kagu Eesti (Võru-, Valga-, Põlva maakond) ja Lääne Eestist Pärnu-ning Lääne maakond;
- 20-25% vaba ressurssi: Tartu,- Viljandi ja Rapla maakond;
- Alla 20% Jõgeva- , Järva- ja Lääne-Viru maakond ehk kõige suurema põllumajandusliku tootmise kontsentratsiooniga maakonnad;

Põllumajandusmaa ressurss ja kasutamata maa osakaal

	Ressurss	Kasutuseta maa	Kasutuseta maa osakaal %

[11] Eesti Arengufond 2014

KOKKU maakonnad:	1 207 154	298 908	24,8%
Rapla maakond	85 636	18 213	21,3%

Allikas: autori arvutused PRIA ja Maa-Ameti lähteandmete alusel

Väärtusliku põllumajandusmaa pindala kokku on Eestis 796 482 ha ja see moodustab ca 63% kogu põllumajandusmaast. Kõige suurem on VPM pindala Lääne-Viru ja Järva maakondades ning kõige väiksem Hiiu ja Ida-Viru maakondades. Väärtusliku põllumajandusmaa osatähtsus kogu põllumajandusmaa massiivide pindalast on suurim Järva ja Jõgeva maakonnas ning suhteliselt kõige väiksem on VPM pindala Saare ja Rapla maakondades.
Peamiselt asuvad väheväärtuslikud põllumajandusmaad rannikualadel Saaremaa lääneosas ning põhjarannikul, Peipsi rannikuosas, Raplamaa edelaosas.

Väärtusliku põllumajandusmaa kaardikihi loomine[12]

Väärtusliku põllumajandusmaa pindala kokku on Eestis 796 482 ha ja see moodustab ca 63% kogu põllumajandusmaast. Kõige suurem on VPM pindala Lääne-Viru ja Järva maakondades ning kõige väiksem Hiiu ja Ida-Viru maakondades. Väärtusliku põllumajandusmaa osatähtsus kogu põllumajandusmaa massiivide pindalast on suurim Järva (78111 ha) ja Jõgeva (73136 ha) maakonnas ning suhteliselt kõige väiksem on VPM pindala Saare (37392 ha) ja Rapla (42994 ha) maakondades.
Peamiselt asuvad väheväärtuslikud põllumajandusmaad rannikualadel Saaremaa lääneosas ning põhjarannikul, Peipsi rannikuosas, Raplamaa edelaosas. Väärtuslik põllumajandusmaa paikneb eeskätt Kesk-Eestis.

“Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011–2020”

Lisaks teadaolevatele varustusprobleemidele Harju maakonnas on ehitusmaavarade puudujääk ka Raplamaal. Maavarade lõikes on probleeme eelkõige liiva ja kruusaga.

Ehitusmaavarade arengukava üheks oluliseks ülesandeks on lahendada vastuolu järjest kasvava ehitusmaavarade vajaduse ning omavalitsuste ja elanikkonna kaevandamisvastase hoiaku tugevnemise vahel. Kohalike elanike vastuseis kaevandamisele on mõistetav, sest kaevandamisega tekitatud elutingimuste muutused mõjutavad neid kõige rohkem.

Transpordi arengukava 2014-2020[13]

Ruumilise ja transpordi planeerimise parem sidustamine on üks võtmetegevusi, et parandada nii liikumisvõimalusi ja tagada kestlik transpordisüsteem kui ka luua inimsõbralikum elukeskkond ja atraktiivsem ärikeskkond. Parem maakasutus võimaldab vähendada liikumisdistantse ja seeläbi sundliikumist. Selleks tuleb asulaid ja linnaosi planeerida kompaktsena ja multifunktsionaalsena, nii et elu- ja töökohad, teenused ning vaba aja veetmise võimalused paiknevad lähestikku. See võimaldab lisaks liikumisele kuluva aja säästmisele suurendada jalgsi ja jalgrattal liikumiste osakaalu. Asustuse ja elukeskkonna planeerimine on valdavalt kohaliku omavalitsuse pädevuses, mida riik suunab õigusliku raamistiku abil, seetõttu on just kohalikul tasemel vajalik tähele panna, et ei rajataks monofunktsionaalseid elamurajoone, muust elukeskkonnast eraldiseisvaid

[12] Põllumajandusuuringute Keskus, 2015

[13] Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2013

kaubanduskeskusi ja teisi objekte, mis pikendavad liikumisdistantse ja sunnivad või soodustavad autokasutust.

Ühistranspordi teenindustase regionaalsel tasandil peab vastama teenuse pakkumise eesmärgile. Tulenevalt hajaasustusest on suuremas osas Eestis peamine eesmärk tagada inimeste liikumisvõimalused baasteenuse pakkumise näol. Baasteenus tähendab, et tagatakse minimaalsed vajalikud liikumisvõimalused inimestele, kellel ei ole võimalik isiklikku sõiduautot kasutada. Sellisel juhul on ühistransport korraldatud põhimõttel, et tagatud on liikumisvõimalused toimepiirkonna keskusesse (või rongipeatusse, kust on olemas ühendus toimepiirkonna keskusega), ent tulenevalt madalast nõudlusest ja sellest tingitud väljumiste vähesest arvust ei ole võimalik tagada kõigile sobivaid sõidugraafikuid. Autokasutuse vähendamisele suunatud teenust (konkurentsiteenus) on otstarbekas arendada suuremates linnades, nende lähiümbruses ja nende vahel. Sellest tulenevalt eelistatakse täiendava teenuse mahu lisamisel liine, mis ühendavad vähemalt 3000 elanikuga asulaid toimepiirkonna keskustega.

Eesti kõige suurem kavandatud transpordiprojekt on just rahvusvahelise reisirongiliikluse valdkonnas - Rail Baltic. Arengukava perioodil jätkatakse uue raudtee ehitamiseks vajalikke planeerimis- ja projekteerimistöödega ja koostööd Rail Balticu projektis osalevate riikidega. Käimasolevad tööd peavad tagama Eestile tulevikus ühenduse EL-i raudteesüsteemiga, mis senini puudub. Lisanduvad uued ühendusvõimalused loovad uue alternatiivi olemasolevatele ühendustele (õhu-, mere- ja maanteetransport) Euroopaga ning avardavad arenguvõimalusi.

Eesti inimarengu aruanne 2014/2015[14]

Alates 1990ndate algusest kadus maapiirkondades lühikese ajaga üle 80% töökohtadest. Seoses linnadesuunalise siserändega on mõistetav, et ka tulevikus tuleb arvestada majandustegevuse koondumisega tõmbekeskustesse ja nende ümbrusse, kus on olemas ettevõtetele vajalik tööjõud, klientuur teenuste ja toodete müügiks ning taristu logistika ja toodete jaotuse korraldamiseks. See omakorda tähendab maal elavate töötajatele pikemat töökoha ja kodu vahelist distantsi.
Maakonnakeskuste 30 minuti autosõidu raadiusest jäävad välja peamiselt hõreasustusega ääremaalised vallad, kuid mitte ainult nemad, vaid ka ka üksjagu tiheasustusega alasid suuremates maakondades. Raplamaal jääb maakonnakeskuse sõidualast kaugemale Vigala vald.
Asustussüsteemi tasakaalustatud arengu eeldus on keskuse ja tagamaa parem transpordiühendus (Eesti regionaalarengu strateegia 2020). Inimeste mobiilsuse kasvu arvestades peaks tulevikuperspektiivis pikenema ka tööle jõudmiseks läbitav vahemaa 30 km-lt 40 km-le (suurlinnadesse pendeldatakse 50 km raadiusest), kuid ajakulu peaks tänu parematele teedele ja ühistranspordile jääma samaks – 30 minutit (Üleriigiline planeering 2030+). Seega on maakonnakeskustest kaugel asuvate asulate ühendamine tõmbekeskustega tasakaalustatud regionaalarengus üks võtmetähtsusega teemadest.

Kuigi riiklikes dokumentides on seatud eesmärgiks säilitada ka järgmistel aastakümnetel olukord, kus kodust tööle jõuaks 30 minutiga, võib töökohtade jätkuv koondumine tõmbekeskustesse ja nende lähedusse tähendada, et maakonna äärealadelt linna liikuvad inimesed sellise ajakuluga hakkama ei saa. Tuleviku jaoks võiks eesmärgiks seada linna ja maapiirkondade parema integreerimise. See seisneb ühelt poolt inimeste elukeskkonna parandamises, teisalt aga elanikele töölkäimise võimalikult mugavaks muutmises. Et juba täna on paljude inimeste eelistus elada linnast eemal kaunis, rahulikus asulas, tuleb ka edaspidi teha pingutusi inimeste kodukoha võimalikult atraktiivseks muutmiseks, väljendugu see kergliiklusteede ehitamises, vaba aja veetmise võimaluste loomises, aktiivse kogukonnatöö edendamises vms. Samal ajal tuleb tagamaa ja ääremaa omavalitsusüksused siduda transpordiühenduste ja teedevõrgu kaudu

[14] SA Eesti Koostöö Kogu, 2015

tõmbekeskustega, et töölkäimine oleks kiire ja mugav. Sel viisil on võimalik elamist maal ja töölkäimist linnas lõimida.

Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2030 (eelnõu)[15]

Eesti energiamajanduse strateegilistes eesmärkides keskendutakse ruumilist keskkonda mõjutavates aspektides järgnevale:

- Energiasäästule elukeskkonna arendamisel (sh hooned, transport). Eluasemekeskkonna kvaliteedi tõstmisel tuleb enam hinnata energiakasutust tehnilise, sotsiaalse, keskkondliku ja majandusliku aspekti ühildamisel;
- Taastuvate energiaallikate suuremale osakaalule. Taastuvatest energiaallikatest elektri tootmise maht peaks moodustama aastaks 2030. 30% sisemaisest elektri lõpptarbimisest ja valdav enamus Eestis toodetud soojusest toodetakse taastuvate energiaallikate ja turba baasil;
- Biokütuste kasutuse osakaalu suurendamisele. Pikaajalises perspektiivis aastani 2050 on planeeritud elektri- ja soojuse tootmist vastavalt metsade juurdekasvule;
- Mitmekesistada tarneallikaid, nt suurima tarneallika osakaal Eesti gaasiturul ei ületa 70%;
- Säilitada kaugküttesüsteemid piirkondades, kus need on kestlikud ja võimelised pakkuma tarbijatele soodsaid ja keskkonnanõudeid arvestavaid energialahendusi.

Riigikaitse arengukava 2013-2022

Väljaõppealade arendamisel on peamine prioriteet Kaitseväe Keskpolügoon, mis peab võimaldama jalaväepataljoni lahingulaskmisi ja õhk-maa pommitamist. Välja arendatakse Nursipalu, Sirgala ja Männiku harjutusväljad ning Tapa, Jõhvi, Uniküla, Männiku ja Klooga lasketiirud. Lisaks nähakse ette Kaitseliidu malevate väljaõppe toetamiseks 7-10 täiendava välilasketiiru rajamine Kaitseliidu otsustatud asukohtadesse.

Eesti maaelu arengukava 2014-2020

Siserände suundumuste taustal, väheneva ja vananeva rahvastiku tingimustes, on töökohtade tagamine ning teenuste osutamine endise kättesaadavusega ja kvaliteediga muutunud perifeersemates maapiirkondades keerukamaks ja üldjuhul palju kulukamaks. Pakutavate teenuste hulka ääremaades on vähendanud nii riigi- ja omavalitsussektori otsused (riigiasutuste ärakolimine, koolide sulgemine jms) kui ka ettevõtjate ärilised kaalutlused loobuda ebapiisava kasutajaskonna tõttu teenuste pakkumisest väiksemates asulates (nt. pangad, postkontorid, kauplused)
Seega on maaelu arengus oluline küsimus, kuhu koonduvad teenuste pakkujad, kuna teenuste kättesaadavus mõjutab oluliselt maapiirkonnas elavaid ja töötavaid inimesi.

Maapiirkonna elukvaliteedi ja majanduse parandamiseks, sealhulgas maaelanike tulutaseme tõstmiseks, püsiva majandusliku baasi loomiseks ning maainimeste tööga hõivamise eesmärgil sobivate ja atraktiivsete töökohtade arvu suurendamiseks tuleb arendada ning mitmekesistada maapiirkonna ettevõtlust tervikuna. Üheks peamiseks maamajanduse arendamise võimaluseks on maaettevõtluse mitmekesistamine mittepõllumajandusliku tegevuse suunas, kaasates seejuures ka rohkem linnadest tulevaid investeeringud. Maapiirkondade arengu tagamisel kui Eesti majanduse jaoks tervikuna on oluline ka puidu kasutamise intensiivistamine.
Üheks oluliseks hoovaks teenuse kättesaadavuse parandamisel ning maa- ja linnapiirkondade vahelise ebavõrdsuse vähendamisel on e-teenuste tarbimisvõimaluste suurendamine.

[15] Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2016

Eesti põhikooli- ja gümnaasiumivõrgu analüüs aastaks 2020[16]

Maakondade võrdlus näitab, et koolivõrgu optimeerimise vajadus puudutab maakondi erinevalt: on maakondi, kus juba praegu on saavutatud prognoosiga sarnane olukord, kuid on ka maakondi, mis vajaksid koolivõrgus olulisi muudatusi.
Analüüsi tulemused näitasid, et Rapla maakonnas peaks 2020. aastaks tegutsema jääma 14 kooli (põhikool, gümnaasium).

3. MAAKONNAPLANEERINGU ANALÜÜSIKAARDID

4. RAPLAMAA RUUMILISE ARENGU PÕHIJOONED

Alljärgnevalt on välja toodud peamised Rapla maakonna ruumilise arengu põhijooned. Tegemist on eelkõige märksõnadega, mis on maakonnaplaneeringu lahenduse väljatöötamisel tähelepanu väärivad.

Ruumilise arengu põhijooned:

- Maakonna asustussüsteemi ja rahvastiku paiknemise ruumilises struktuuris on viimasel kümnendil toimunud suuremad muutused maakonnakeskusesse koondumise suunal. Muutusi on toimunud lisaks eluhoonete paiknemisele ka nende kasutusotstarbes. Osa eluhooneid hajaasustuses on saanud suvekodudeks. Uusi ehitisi on kõige rohkem rajatud Rapla ja Kohila lähemasse ümbrusse. Asustusmuster säilib hajaasustuses, kuigi alaliste elanike arv näitab jätkuvat vähenemist.
- Ettevõtlusaktiivsuse ruumilise jaotuse osas ei saa Raplamaal välja tuua ühtset selget mustrit. Ettevõtete arv on näidanud kasvutendentsi nii keskustes kui väljaspool asuvates piirkondades. Vaatamata sellele, et aastatega on Rapla roll vähenenud, on töörände maakondlikuks sihtkohaks maakonnakeskus Rapla. Suuremad tööandjad ja tootmisettevõtted asuvad valdavalt Kohilas, maakonnakeskuses Raplas, Järvakandis ja Märjamaal, mõned suuremad tööandjad asuvad ka väiksemates keskustes.
- Rahvastiku kahanemine ja jätkuv vananemine mõjutab negatiivselt kogu maakonda, avaldades mõju ka maakonna keskustele. Kõige kiiremat kahanemist on näha maakonna äärealadel (Kaiu, Vigala). Siiski Rapla maakonna demograafiline struktuur on suhteliselt elujõuline ning kuni 2018. aastani on see veel suhteliselt stabiilne. Elanikkond on küll veidi vananenud kuid, siiski on tagatud tööealiste elanike demograafiline potentsiaal. Suurimaks ohuks on aga noorte lahkumine kodupiirkondadest ja ka sünnitusealiste naiste arvu vähenemine, mis toob kaasa väikelaste arvu vähenemise ning kaugemas perspektiivis maakonna demograafilise potentsiaali nõrgenemise.
- Maakonna hõivatutest töötab oma maakonnas vaid 57%, Tallinnas ja mujal Harjumaal kokku aga üle veerandi hõivatutest. Põhja-Raplamaa on kujunemas Tallinna „eeslinnaks“ sarnaselt Harjumaal paiknevatele Tallinna lähivaldadele. Sõltuvus pealinnaregiooni töökohtadest näitab tõusutrendi. Nii Tallinna kui Pärnu suuna (Vigala ja Järvakandi rahvas käib tööle ka Pärnumaale) kiirete ja turvaliste ühendusteede ning ühistranspordi tähtsuse kasv.
- Maakonna kohatine jäämine Tallinna kui suure keskuse varju. Pealinnaregiooni domineerivast rollist tulenev vajadus maakonnas, sh ka pealinna(regiooni) mõjualas paiknevate keskuskohtade rolli tugevdamise järele elanikkonna põhilise teenindajana.
- Jätkusuutliku ühistranspordi ruumimõju – mugava rongiühenduse potentsiaal mitmekeskuselise asustusstruktuuri loojana.
- Põllumajandusliku tegevuse jäämine võrreldes muude ettevõtlusvaldkondadega tahaplaanile ning sellest tulenev mõju maakasutusmustrile (söötis ja/või täis ehitatud põllumajandusmaad).

[16] Praxis, 2014

- Konflikt majanduslike huvide ja loodusliku keskkonna säilitamise vahel (looduskeskkond kui väärtus iseeneses ning kvaliteetse elukeskkonna tagaja vastandina looduskeskkonnale kui majanduslike ressursside allikale).
- Kohatine tarbija-kaugus teenuste korraldamisel – näiteks vanemaealise elanikkonna vajadusi arvestades oleks eelkõige vajalik erinevate teenuste „koju toomine“, kasvõi perioodiliselt, selle asemel, et pakkuda baasteenusepõhist (st põhimõttelise ühenduse olemasolul põhinevat) ühistranspordikorraldust vajalike teenuste juurde liikumiseks.